

УДК 792.7:316.7](4-6ЄС)-044.247(082)

А 437

У науковому збірнику представлено матеріали теоретичних досліджень науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, здобувачів, магістрантів і студентів, в яких висвітлено історичний та практичний досвід в сценічному мистецтві, актуальні питання розвитку мистецтва естради в соціокультурному просторі, теоретичні та практичні аспекти формування професійних компетентностей артистів і режисерів естради, традиції та інновації в мистецьких формах, політичні аспекти в контексті сучасного культурно-мистецького простору.

Редакційна колегія: **Бойко Людмила Павлівна** – кандидатка педагогічних наук, професорка; **Гордєєв Сергій Іванович** – кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України; **Деркач Світлана Миколаївна** – заслужена діячка мистецтв України, кандидатка мистецтвознавства, професорка; **Доколова Альона Сергіївна** – докторка філософії, викладачка; **Донченко Наталія Петрівна** – заслужена діячка мистецтв України, професорка; **Крипчук Микола Володимирович** – кандидат мистецтвознавства, доцент; **Мельник Мирослава Миколаївна** – кандидатка мистецтвознавства, доцентка; **Совгира Тетяна Ігорівна** – кандидатка мистецтвознавства, доцентка; **Фішер Володимир Михайлович** – заслужений діяч мистецтв України, доцент.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського національного університету культури і мистецтв
(протокол № 14 від 29 травня 2023 р.)*

III Всеукраїнську наукову конференцію «Актуальні дискурси мистецтва естради: традиції та європейська інтеграція» зареєстровано Міністерством освіти і науки України відповідно до листа Інституту модернізації змісту освіти № 22.1/10-1357 від 27.09.2022.

Актуальні дискурси мистецтва естради: традиції та європейська інтеграція : матеріали III Всеукр. наук. конф., Київ, 21 квіт. 2023. / КНУКіМ, КУК, ХДАК та ін. Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2023. 422 с.

ISBN 978-966-602-372-1

Автори опублікованих наукових матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел і посилання на них. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редакційної колегії та упорядників матеріалів наукових досліджень.

©Київський національний університет культури і мистецтв, 2023

*Малахова Маргарита Олександрівна,
кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри
інструментально-виконавської майстерності
факультету музичного мистецтва і хореографії
Київського університету імені Бориса Грінченка
<https://orcid.org/0000-0002-8287-5374>*

ЕМОЦІЙНИЙ АСПЕКТ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ СПІВТВОРЧОСТІ

Інструментально-виконавське мистецтво – творчий процес, процес багатогранний у своїх проявах, який охоплює спектр професійних компетентностей музиканта і актуалізує його виконавські можливості й особистісний розвиток, виявляє його хист до художнього відтворення музичних творів. У контексті фахової підготовки здобувачів вищої освіти закладів мистецького спрямування інструментально-виконавська майстерність студента-музиканта є ключовою здатністю у переліку спеціальних компетентностей майбутнього виконавця і викладача.

На важливості формування цілісної висококультурної особистості акцентує увагу В. Огнев'юк, зазначаючи, що розвиваючи у здобувачів освіти певні особистісні та громадянські якості, сучасна професійна освіта має забезпечити поєднання підготовки висококваліфікованого, конкурентоспроможного на ринку праці фахівця і, водночас, плекання особистості з притаманною їй високою культурою та здатністю до продукування культури [4, с. 279-282].

Великий вплив на становлення професійних ідеалів, ціннісних орієнтирів здобувача освіти здійснює освітнє середовище, у яке потрапляє студент: соціальна атмосфера, взаємодія з іншими учасниками освітнього процесу, емоційний контакт з викладачами. Взаємодія «викладач-студент» є особливо важливою для музиканта-інструменталіста, оскільки заняття з дисциплін фаху, здебільшого, відбуваються індивідуально. У цьому сенсі викладач є потужним джерелом енергетичного й професійного впливу на студента, оскільки

індивідуальний формат спілкування дозволяє створити особливу атмосферу співтворчості.

Інструментальна-виконавська співтворчість – спільна творчість, спрямована на розв’язання художніх завдань. На нашу думку, емоційний аспект співтворчості є ключовим у інструментально-виконавській та музично-педагогічній діяльності, таким, що дозволяє реалізувати сценарій ефективної творчої взаємодії суб’єктів у педагогічному процесі та виконавському мистецтві. Розглянемо означену тезу у трьох площинах інструментально-виконавської співтворчості: *композитор-виконавець, композитор-студент-викладач, композитор-викладач-артисти ансамблю.*

Композитор-виконавець. Ключовою цінністю музичного твору є його зміст, художні образи, емоції. Ключовою здатністю музиканта-виконавця є вміння прочитати нотний текст, осмислити й переконливо відтворити його за допомогою музичного інструмента. Саме майстерність інтерпретації виконавець-учень, виконавець-студент, виконавець-артист удосконалює протягом всього творчого шляху. Творча самореалізація музиканта в інтерпретаційному процесі (за О.М. Олексюк) охоплює весь шлях внутрішньої індивідуальної мети – від першої думки про художню ідею твору і аж до її виконавського втілення. Джерелом творчої самореалізації є духовний потенціал особистості музиканта, який відображає міру актуалізації духовних сил в цьому процесі. Психологічною основою творчої уяви інтерпретатора є емпатичне співпереживання та естетична споглядальність, яка виникає завдяки високому ступеню інтегрування соціокультурних смислів на рівні інтонаційних узагальнень і забезпечує вихід музичної свідомості на асоціативні предметні зв’язки. Нормативно-регулятивними механізмами творчої самореалізації майбутнього фахівця-музиканта є музично-естетичний тезаурус, естетичний смак, ідеали, ціннісні орієнтації та світоглядна установка [5, с. 121].

Осмислення змісту музичного твору та його виконавська реалізація актуалізують внутрішні ресурси виконавця, апелюють до його особистого

життєвого та емоційного досвіду, світогляду, ціннісних орієнтирів і базуються на індивідуально-особистісному розумінні смислу музичного твору.

Композитор-студент-викладач. Проблема цієї комунікації у тому, що на один музичний твір формується два мистецьких погляди: викладача і студента. Ефективне вирішення цієї ситуації залежить від тієї атмосфери співпраці, яку зможуть створити обидва учасника освітнього процесу.

Будь-яка суб'єкт-суб'єктна комунікація починається з певною метою: донести інформацію, поділитися емоцією, отримати зворотній зв'язок тощо. Відтак, у спілкуванні важливо навчитися відокремлювати факти від власної оцінки, розуміти емоційний стан співрозмовника, контролювати власні емоції. Емоційна компетентність, зокрема, ступінь розвиненості емоційного інтелекту суб'єктів комунікації є основою для ефективної взаємодії. Емоційний інтелект – сукупність ментальних здібностей до розуміння власних емоцій і емоцій інших людей [1]. Аналізуючи феномен «емоції», виокремлюємо важливі, на нашу думку, аспекти: емоції – це інформація; ефективна взаємодія має не заперечувати, а включати в себе емоції; розвинена емоційна компетентність дозволяє керувати, а не бути керованим своїми або чужими емоціями.

Питання виконавської інтерпретації музичних творів, які мають реалізувати на заняттях зі спеціального інструмента студент разом із викладачем, апелює до розуміння й трактування музичних творів у співтворчості «композитор-викладач-студент». У повсякденній взаємодії викладача і студента-музиканта застосування контрольованих емоцій спрямовує освітній процес у площину взаємоповаги, довіри, партнерства. На нашу думку, основою для таких взаємин є: емоційне сприймання студента, емпатійно-інтуїтивне відчуття його реальних можливостей і потенційних ресурсів; демократичний стиль спілкування (зокрема, заохочення активності, колегіальне прийняття рішень); позитивний емоційний фон комунікації (емоційно насичена інформація краще осмислюється і запам'ятовується); простір для дискусії (заохочення до діалогу, активної когнітивної діяльності);

зворотній зв'язок (отримання зворотної інформації від студента з метою поліпшення спілкування і досягнення бажаного результату).

Творча взаємодія – *композитор-викладач-артисти ансамблю* – є колективною формою співтворчості. Ансамбль у музичному сенсі є організацією виконавців, які свідомо об'єднуються з метою колективного виконання музичних творів, а статус «навчальний» передбачає наявність викладача-керівника, чітке професійне спрямування процесу музикування й орієнтування, насамперед, на формування у студентів-ансамблістів фахових компетентностей [3, с. 72].

Для успішної творчої діяльності інструментального ансамблю необхідна психологічна сумісність учасників колективу, комунікабельність і здатність до партнерських відносин. В умовах студентського ансамблю, коли склад колективу є випадковим, проблема об'єднання різних за темпераментом, вихованням, мотивацією та фаховою підготовкою студентів покладається на викладача, керівника колективу [3, с. 161].

Результатом інструментально-виконавської діяльності музиканта є презентація власного інтерпретаційного бачення. Характерною особливістю ансамблевої гри є здатність учасників колективу до «спільно-інтуїтивного творчого перевтілення», яка розвивається у процесі тривалої партнерської взаємодії і формує певний ансамблевий стиль виконання, створює умови для узагальнення окремих виконавських знахідок і, водночас, розвитку творчого потенціалу, інтуїції, художнього смаку кожного ансамбліста [3, с. 76].

Отже, співтворчість у широкому сенсі охоплює всі без винятку види музичної діяльності, формуючі інтегративно-креативне середовище будь-якої творчої взаємодії [2, с. 313]. Успішною умовою організації співтворчості викладача й студента є переорієнтація позицій: викладача з «носія» інформації на менеджера освітнього процесу; студента – з «учнівства» на «партнерство». Розуміння власних емоцій та емоцій співрозмовника дозволяє побудувати ефективну комунікацію, а в освітньому процесі – налагодити атмосферу партнерства, довіри, спільної роботи на результат, професійного наслідування;

мотивувати студента повторити професійні успіхи викладача, а, потенційно і перевершити його досягнення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Емоційний інтелект. URL: <http://surl.li/ahpmt> (дата звернення: 09.04.2023)
2. Іванова В.Л., Іванов О.К. Співтворчість як форма педагогічної взаємодії у мистецьких начальних закладах. *Молодий вчений*. 2018. № 1(53). С. 313-316.
3. Малахова М.О. Формування професійно-особистісних якостей майбутнього вчителя музичного мистецтва у навчальному народно-інструментальному ансамблі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2021. 312 с.
4. Огнев'юк В.О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку : монографія. Київ : Знання України, 2003. 450 с.
5. Олексюк О.М. Творча самореалізація майбутнього фахівця-музиканта в інтерпретаційному процесі. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*. Тернопіль, 1999. № 3. С.117-121.

*Мозговий Віктор Леонідович,
доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри культурології,
директор відокремленого підрозділу «Миколаївська філія
Київського національного університету культури і мистецтва»
<https://orcid.org/0000-0001-9060-8244>*

ТЕАТРАЛЬНА ПЕДАГОГІКА: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Сучасність вітчизняного сценічного мистецтва переживає досить складний період, зумовлений низкою факторів об'єктивного характеру, а саме: по-перше, 2019 року розповсюдження епідемії COVID-19 паралізувало практично на два роки систему освіти та звело нанівець будь-які можливості повноцінного навчання, живої міжособистісної комунікації, результативної педагогічної взаємодії; по-друге, розв'язана росією війна проти України, спричинила велику біду для українського народу, руйнуючи не лише кордони, будівлі, села, міста, а й намагаючись знищити націю, її самобутність, культуру та загалом її майбутнє. Проте вже зараз стає очевидним, що й перший, а найголовніше – і другий фактори мають ознаку викликів, які Україна обов'язково подолає. Однак ці виклики впливають на всі сфери нашого життя й сучасна мистецька освіта, на жаль, не виняток.